

Elävän maan äärellä

Jenny Mansikkasalo | Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Osallistuin Arcta Fast -koulutusmallihankkeen puitteissa Elävän maan äärellä -seremoniallisen performanssin valmistamiseen taiteilija Meri Nikulan mentoroimana. Performanssimme esitettiin Kittilän Könkäällä Solekko juhlassa elokuussa 2022. Kerron kokemuksistani performanssin luomisprosessin parissa peilaten sitä ammattitaustaani sirkustaiteen parissa.

Elävän maan äärellä -seremoniallinen performanssi oli taiteilija Meri Nikulan mentoroima projekti, jonka tavoitteena oli opastaa opiskelijoita performanssin suunnittelemiseen ja toteuttamiseen tiiviissä aikataulussa. Materiaalina performanssissa hyödynnettiin jopa 5000 vuotta vanhaa hoitoturvetta. Nikula (2022) kuvailee turvetta koostumukseltaan hyvin pehmoiseksi, kuin paksuksi maaliksi. Turpeen avulla lähdimme luomaan yhteyttä maahan, menneisiin sukupolviin ja aliseen, jota turve edusti. Ensimmäisellä tapaamisella teimme hengitysharjoituksia, joissa yhdistyivät myös liike ja ääni. Kasvatimme juuria. Läpi prosessin keskityimme sisäiseen prosessiin, itsen kuuntelemiseen, ja sitä kautta oman voiman etsimiseen. *Elävän maan äärellä* -teokseen tuli performatiivisuuden lisäksi myös syvempi rituaalinen taso.

Nikula (2022) on erikoistunut äänen kanssa työskentelyyn, minkä lisäksi kehollisuudella on olennainen rooli hänen töissään. Toisella tapaamiskerralla aloimme valmistaa rituaalia rekvisiitan, puvustuksen, liikkeen, keskustelun ja äänen keinoin. Rituaali alkoi hahmottua paikkasidonaisuuden kautta, kun meille selvisi, että esiintymiskohdassamme on kaksi korkeaa tolppaa. Naiseuden, sisaruuden ja esiäitien teemojen kautta aloimme työstää käännteistä rituaalia, jossa pyristelisimme ja päästäisimme irti kollektiivisista traumaista. Naisia ja naisen kehoa on kautta historian pyritty kontrolloimaan eri keinoin. Performanssi ja sen tekeminen toimi sisarellisuuden luomisena kahden eri-ikäisen naisen välille. Kirjailija ja toimittaja Naomi Wolfin (2002) mukaan nykypäivänä sosiaalinen kontrolli rajoittaa naisia lähes yhtä paljon tasa-arvon edistymisestä huolimatta.

Performanssissa emme varsinaisesti esiintyneet. Nikula kanavoi ja käytti ääntään, minä pyrin kääntymään sisäänpäin ja keskittymään itseni kuuntelemiseen. Koin olevani

Performanssin valmistamista.
Kuva: Meri Nikula, 2022.

Edellisellä sivulla: Turpeeseen tutustumista.
Kuva: Meri Nikula, 2022.

"Tapahtuma sekä työskentely mentoritaiteilijan kanssa antoi minulle mahdollisuuden haastaa itseäni turvallisessa seurassa. Mentorointisuhde oli luottamuksellinen ja kävimme monipuolisia keskusteluja taiteesta ja sen ympäriltä."

jonkinlaisessa esiintyjän-joka-ei-esiinny/to-
teuttajan-roolissa. Performanssi vaati erilaista
ja kenties ristiriitaistakin esiintymisen sekä
yleisön edessä olemisen tapaa kuin mihin
olen oppinut. Olen tottunut omaksumaan
aina jonkin roolin yleisön edessä – myös sil-
loin, kun nykytaiteellisesti mitään varsinais-
ta roolia ei ole. Silloinkin on olemassa jokin
esiintymisen tapa tai tila, johon solahdan.
Luulen sen olevan jonkinlainen turva ja rajan-
veto minun ja yleisön välille. Nikula kannusti
minua kääntymään sisäänpäin performans-
sin aikana ja keskittymään omaan prosessiini
rituaalissa. Minulle on sirkuskoulutuksessani

ja töissä teatterin parissa opetettu, että si-
säänpäinkääntyneisyys on ongelmallista, sil-
lä mitä yleisölle silloin välittyy, ellei esiintyjä
esiinny? Eikö ole esiintyjän vastuulla jakaa
yleisölle? Häntähän me katsomme. Emme
kuitenkaan Nikulan kanssa varsinaisesti esiin-
tyneet yleisölle, vaan suoritimme rituaalia.

Mirja Hiltunen käyttää tässä teoksessa
käsitettä yhteismuotoutuminen performatiiv-
isen taiteen yhteydessä. Tämä käsite kuvaa
hyvin myös tapahtumaa, joka *Elävän maan
äärellä* -performanssissa muotoutui. Yhteis-
muotoutumisella Hiltunen hahmottelee eroa
tavanomaiseen esitykselliseen vuorovaiku-

*”En olisi osannut aavistaa, että yliopisto-opintoihini voi sisältyä
itseni turpeella valelemista. Näin kuitenkin tapahtui,
ja päädyin samalla syventämään ja haastamaan
käsitteitäni esiintymisestä.”*

Performanssi Solekko juhlassa. Kuva: Inka Holck, 2022.

tukseen: yhteismuotoutuminen on kokonaisvaltaisempaa. Siinä kaikki elollinen on osana taiteen tapahtumista. Performatiivisuus onkin hänen mukaansa *vaikututtamista* ja *aiheuttamista* (Hiltunen, 2023). Jos ajattelemme performanssia yhteismuotoutumisen kautta, ei esiintyjän sisäänpäinkääntyneisyydestä muodostu ongelmaa, sillä performanssi syntyy yhtä lailla muiden läsnäolijoiden, sään, maan ja kaiken ennakoimattoman yhteen tulemisesta.

Tapahtuma sekä työskentely mentori-taiteilijan kanssa antoi minulle mahdollisuuden haastaa itseäni turvallisessa seurassa. Mentorintisuhde oli luottamuksellinen ja kävimme monipuolisia keskusteluja taiteesta ja sen ympäriltä. Hanke antoi tilaisuuden reflektoida omaa esiintyjyyttäni. Nopea prosessi tuntui vapauttavalta ja pakotti heittäytymään. Sirkuskoulutukseni Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiassa ei antanut juuri eväitä taiteelliseen ajatteluun. Sirkuskulttuurista jo ennen Taideakatemialla olin omaksunut melko kapeakatseisen tavan tehdä (sirkus)taidetta, ja tästä tavasta joudun jollain tavalla edelleen pyristelemään ja opettelemaan pois. Etsin uusia tapoja ilmaista itseäni, myös sirkustaiteen ulkopuolelta.

Oma kontribuutioni performanssin tekoon oli sirkustaiteilijan kehollisuus ja fyysinen osaaminen sekä monipuolinen ja pitkä esiintyjän kokemustausta. Oma taiteellinen työskentelyni on ollut pääosin monitaiteellis-

ta, joten joustavuus ja uuteen hyppääminen oli minulle entuudestaan tuttua.

Performanssin valmistamisesta ja mentoroitavana olemisesta nousi minulle keskeiseksi kysymykseksi rajoitteista vapautuminen, mikä puolestaan johti tarkastelemaan taiteen vapautta. Performanssitaiteen historiassa on lukemattomia esimerkkejä siitä, miten taiteilijat ovat halunneet vapautua esimerkiksi maalaustaiteen kaksiulotteisuudesta ja performanssin löydettyään todenneet, ettei taiteella ole rajoja (Abramović, 2016). Sääntöjä tai manuaaleja taiteen tekemiseksi ei ole. Kenties toisille täysin itsestään selvää, mutta minulle sirkustaiteen perinteestä tulevana tässä on vielä paljon pois opittavaa. Jokainen taiteilija luo itse oman prosessinsa ja praktiikkansa (Goldberg, 2001). ♪

Jenny Mansikkasalo on sirkustaiteilija, jonka työskentely pohjaa ilma-akrobatiaan ja feministiseen ajatteluun. Mansikkasalo valmistui sirkustaiteilijaksi Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiasta vuonna 2015, ja nyt hän opiskelee Taiteen asiantuntijuuden maisteriohjelmassa Lapin yliopistolla.

Lähdeluettelo:

Abramović, M. (2016). *Walk through walls, A memoir*. Penguin Random House.

Goldberg, R. (2001). *Performance Art, From Futurism to the Present*. C.S. Graphics.

Nikula, M. (2022) Mentorointikeskustelut. *Elävän Maan Äärellä* - seremoniallinen performanssi. <https://www.merinikula.com/>

Wolf, N. (1996). *Kauneuden myytti: kuinka mielikuvilla hallitaan naista*. Kirjayhtymä.